

مقدمه‌ای بر

حقوق شهروندی؛ مبانی و ابعاد

گردآوری:

یاسمن رمضان مقدم واجاری

نام کتاب	مقدمه ای بر حقوق شهروندی، مبانی و ابعاد
گردآوری	یاسمن رمضان مقدم واجاری
ناشر	انتشارات علمیران
ناشر همکار	انتشارات عبادی
نوبت چاپ	چاپ اول - تابستان ۱۳۹۸
تیراژ	۱۰۰۰ نسخه
تعداد صفحه و قطع	۲۱۶ صفحه - وزیری
حروفچینی و صفحه‌آرایی	انتشارات علمیران
لیتوگرافی	تبریز اسکتر
چاپ	اهمین
صحافی	اهمین
قیمت	۴۰۰۰۰ تومان شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۶۶-۹۲-۴
کلیه حقوق چاپ و نشر محفوظ است.	

مرکز پیش‌انتشارات علمیران: تبریز- خیابان امام- مابین سه راه طالقانی و تربیت- مجتمع تجاری استاد شهریار
 طبقه پایین- تلفن: ۳۵۵۴۹۳۰۴ - ۳۵۵۵۸۹۴۵ (۰۴۱) تلفاکس: ۳۵۵۴۹۲۲۷ (۰۴۱)

سرشناسه	رمضان مقدم واجاری، یاسمن، ۱۳۹۸، گردآوری
عنوان و نام پدیدآور	مقدمه‌ای بر حقوق شهروندی: مبانی و ابعاد/ گردآوری یاسمن رمضان مقدم واجاری
مشخصات نشر	تبریز: علمیران، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۲۱۶ص.
شابک	۴۰۰۰۰۰ ریال 978-600-5266-92-4
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۲۰۳] - ۲۱۶.
موضوع	حقوق مدنی -- ایران
موضوع	Civil rights -- Iran
موضوع	حقوق مدنی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	Religious aspects -- Islam -- Civil rights
موضوع	شهروندان -- ایران -- خدمات
موضوع	Civics -- Iran -- Services for
رده بندی کنگره	KMH ۵۰۰
رده بندی دیویی	۳۴۷/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۵۷۷۲۱۰۷

دیباچه

حقوق شهروندی یکی از حقوق مطرح در زیرمجموعه‌ی علم حقوق است. این حقوق، مجموعه‌ای از حقوق مدنی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی است که در کنار آن، تکالیف و وظایف را در قبال دولت و جامعه مورد توجه قرار می‌دهد. با توجه به این که مفهوم حقوق شهروندی، دارای ماهیت چندوجهی و پیچیده است؛ متفکران حقوق‌دان، جامعه‌شناس و سیاست‌مدار در تمییز مفهوم و مرزهای آن با سایر مفاهیم حقوقی مشابه چون حقوق بشر، حقوق طبیعی، حقوق فطری و امثال آن به تعاریف متفاوت، متعارض و بعضاً مشابه و مساوی پرداخته‌اند.

در این کتاب، پس از بررسی محتوای اسناد علمی اعم از مقاله‌ها و گزارش‌های منتخب بالاخص حقوقی، نکات و مفاهیم استخراج گردیده است. سپس با توجه به محتوا به دست آمده و دستیابی به درک دقیق‌تر، در قالب «مبحث» نام‌گذاری شد. ساختار کتاب پیش‌رو، متشکل از هشت مبحث است که در مبحث اول به مفاهیم مرتبط با حقوق شهروندی؛ در مبحث دوم به تاریخچه شهروندی در ایران و جهان؛ در مبحث سوم به مفهوم حقوق شهروندی در اسلام؛ در مبحث چهارم به حقوق شهروندی از دیدگاه امام خمینی(ره)؛ در مبحث پنجم به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تکالیف و حقوق شهروندی؛ در مبحث ششم به حقوق شهروندی در پلیس و حوزه قضایی؛ در مبحث هفتم به ویژگی‌های سند قانونی مطلوب و ابهامات مربوط به حوزه حقوق شهروندی و در مبحث هشتم به احقاق حقوق شهروندی در ایران پرداخته شده است. امید است که مورد توجه مخاطبان قرار گیرد و منقصدت‌های آن را به مولف یادآور شوند.

و من الله التوفیق

یاسمن رمضان مقدم و اجاری

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی- زمستان ۱۳۹۷

فهرست مطالب

مبحث اول: مفاهیم مرتبط با حقوق شهروندی

۱۱	مفهوم و ماهیت حق
۲۰	مناشناسی حقوق
۲۱	مفهوم شناسی شهروند و شهروندی
۲۶	انواع شهروند
۲۷	ویژگی های شهروند خوب
۲۸	آموزش شهروندی و چالش ها
۲۹	الگوهای تربیت شهروندی
۳۱	مؤلفه های شهروندی
۳۳	رویکردهای شهروندی
۳۵	شرایط تحقق شهروندی
۳۵	انواع حقوق شهروندی
۳۷	ویژگی های حقوق شهروندی
۳۷	انواع مسئولیت ها در حقوق شهروندی
۳۹	ایهامات مربوط به حقوق شهروندی
۴۳	حقوق یشر و رابطه آن با حقوق شهروندی
۴۶	مروری بر قانون گریزی و حقوق شهروندی

مبحث دوم: تاریخچه شهروندی در ایران و جهان

۵۵	پیدایش مفهوم حقوق شهروندی
۵۵	تاریخچه شهروندی در ایران و جهان
۶۱	امیادزم: پاسدار حقوق شهروندی

مبحث سوم: مفهوم حقوق شهروندی در اسلام

۷۳	اصول حاکم بر حقوق شهروندی در اسلام
۸۲	اصول بنیادی اسلام در نهادینه کردن فرهنگ حقوق شهروندی
۸۳	حق شهروندی در نهج البلاغه
۸۶	راهکارهای ارتقای حقوق شهروندی در نهج البلاغه
۸۷	آزادی شهروندان در رأی و انتخاب حاکم
۸۸	رعایت حقوق متقابل مردم و حاکمان در جامعه
۸۹	نظارت حقوقی شهروندان بر عملکرد حاکمان
۹۰	گسترش تعلیم و تربیت (حقوق فرهنگی) در جامعه

۱۰	رعایت حق کار و اشتغال شهروندان
۱۱	احترام به آزادی عقیده شهروندان
۱۲	حق برخورداری شهروندان از زندگی انسانی
۱۳	لزوم برقراری عدالت در جامعه
۱۴	رعایت مردم سالاری و حق حاکمیت مردم
۱۵	رعایت اعتدال و میانه روی توسط کارگزاران
۱۵	رعایت حقوق اقتصادی شهروندان
۱۶	رعایت حقوق سیاسی شهروندان
	مبحث چهارم: حقوق شهروندی از دیدگاه امام خمینی(ره)
۱۹	شاخص های حقوق شهروندی از دیدگاه امام خمینی(ره)
	مبحث پنجم: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تکالیف و حقوق شهروندی
۱۱۵	قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تکالیف شهروندی
۱۲۳	قانون اساسی جمهوری اسلامی و حقوق شهروندی
	مبحث ششم: حقوق شهروندی در پلیس و حوزه قضایی
۱۳۳	رعایت حقوق شهروندی توسط پلیس در فرآیند عدالت کیفری
۱۳۶	الزامات و تکالیف قانونی پلیس در حفظ حقوق شهروندی
۱۳۸	رعایت حقوق شهروندی توسط مقام قضایی
۱۴۲	رعایت حقوق شهروندی از سوی ضابطین دادگستری
۱۵۰	نهاد دادسرا و حقوق شهروندی
۱۵۳	نقش دیوان عدالت اداری در تحقق حقوق شهروندی
۱۷۵	ابهامات قانونی و چالش های اجرایی حق برخورداری متهم از وکیل در قانون آیین دادرسی کیفری جدید
	مبحث هفتم: ویژگی های سند قانونی مطلوب و ابهامات مربوط به حوزه حقوق شهروندی
۱۸۱	موانع و چالش های قانونی نگارش لایحه حقوق شهروندی
۱۸۴	ویژگی های سند قانونی مطلوب در حوزه حقوق شهروندی
	مبحث هشتم: احقاق حقوق شهروندی در ایران
۱۸۹	موانع اجرای حقوق شهروندی در ایران
۱۹۲	راهکارهای رفع موانع احقاق حقوق شهروندی
۱۹۶	پیشنهادهایی برای احیای حقوق شهروندی در برنامه پنجم توسعه کشور
۱۹۸	آسیب ها و راهکارهای ارتقای حقوق شهروندی در ایران
۲۰۰	راهکارهای افزایش استانداردهای حقوق شهروندی
۲۰۳	منابع